

NEZ NE SIT NE EJ NE DI NE OB JAT TIA

MESTSKÉ
DIVADLO
ŽILINA

Ivan Vyrypajev

preklad Romana Maliti
dramaturgia Lenka Garajová
scéna a kostýmy Eva Kudláčová-Rácová
réžia Eduard Kudlák

účinkujú
Iveta Pagáčová
Michal Tomáš
Ján Dobrík
Ivana Kubáčková

NADÁCIA
TATRA BANKY

Z verejných
zdrojov podporil
Fond na podporu
umenia

u. fond
podporu
umenia

Mesto Žilina
Zriaďovateľ

Včerník

MY

RÁDIO REGINA®

RÁDIO_FM

TEĽKAVMESTE.sk

RÁDIO_X

severka.tv
to co nás spoločne

slovenská premiéra
2. októbra 2017
125. premláda
Mestského divadla Žilina
Mestské divadlo Žilina
Horný val 3, 01001 Žilina
vstupenky po-pia: 15:00-18:00
a hodinu pred predstavením
pokladňa tel 041 381 0000
mob 0903 510 671
e-mail pokladna@divadlozilina.eu
web www.divadlozilina.eu

Ivan Vyrypajev

Neznesiteľne dlhé objatia

preklad **Romana Maliti**

dramaturgia **Lenka Garajová**

scéna a kostýmy

Eva Kudláčová-Rácová

réžia **Eduard Kudlák**

Ivan Vyrypajev

Ruský dramatik, divadelný a filmový režisér, producent, herec a scenárista. V súčasnosti jedna z najrešpektovanejších a najkontroverznejších osobností európskeho divadla. Jeho hry sa pravidelne objavujú na významných divadelných scénach, každý nový text je udalosťou sezóny. Vyrypajev sa narodil 3. augusta 1974 v Irkutsku. Tam v roku 1995 absolvoval herectvo na divadelnom konzervatóriu. Tri nasledujúce roky hral v *Divadle drámy a komédie* na Kamčatke. V roku 1998 založil divadelné štúdio *Priestor hry* a externe študoval réžiu. Stál pri zrade *Divadla Praktika* a spolupracoval s dnes už legendárny moskovským divadlom *Teatr.doc*. Medzi jeho najčastejšie pôsobiská patria poľské a nemecké scény. Na istý čas sa sám autor usadil v Poľsku. Vyrypajev výrazne rezonuje aj ako filmový scenárista a režisér. Napríklad jeho film *Eufória* získal Zlatého leva na filmovom festivale v Benátkach a moskovskú cenu Nika za Objav roku 2006.

Pre Vyrypajeva je dôležitý koncept divadla ako komunikačného procesu. Procesu hľadania, spochybňovania, znovunachádzania, otvárania nových spôsobov ako nadviazať kontakt medzi hercom a postavou, no predovšetkým medzi javiskom a hľadiskom. Vyrypajevove texty nemôžu fungovať bez diváckej účasti, najmä tej emocionálnej. „*Nie, nespi, prebud' sa. Nespi, lebo prespí celý život. Takéto umenie je bolestív a dráždi, nedáva človeku spáť.*“ hovorí autor. Jeho texty sú otvorenou knihou a zasiahnu diváka provokatívnym, mrazivo úprimným posolstvom. „*Ludia sú veľmi unavení. Potrebujú si oddýchnuť. Ale nie v spánku. Musia si oddýchnuť uvoľnením a oslobodením sa.*“

Autor často a rád parafrázuje, cituje, mystifikuje obsah svojich hier. Jeho postavy sa len v obrysoch vynárajú z monologických prehovorov alebo zvláštne odosobnených dialógov. Definuje ich prevažne to, čo hľadajú alebo strácajú. Slovo je pre Vyrypajeva kvapkou, ktorá rozvíri hladinu zmyslu a výpovede, ale samotné posolstvo je medzi riadkami, v ozvene opakujúcich sa motívov a vo vnímaní divákov. Sám autor je na neustálej duchovnej ceste a všetko z nej citlivu vписuje do svojich postáv. Avšak. „*Ako možno opísť realitu slovami? To je nemožné. Slová však môžu vyvolať rozpoloženie, v ktorom cítime spojenie so životom v nás. Krutosť a krásu sa zjednotia a zrodia poéziu.*“

Vstúpiť do modrej bodky. Vstúpiť do seba.

„*Základ duchovnosti je v komunikácii.*“ hovorí Ivan Vyrypajev, autor textu o láske, nádeji a súcite. Divák druhým dychom dodáva, tak prečo toľko bolesti a strát? Prečo samota a chyby? Prečo nepísat o krásnych veciach krásne? Pretože krása a poznanie patria k sebe. Pretože k poznaniu treba dospieť. Dospieť cez bolesť a otvoriť sa skutočnému ja, skutočnej komunikácii. Takej, ktorá len slepo nepritakáva prežívaniu, ale konfrontuje sa so životom. Vedie s ním živý dialóg plný otázok a nádeje. „*Všetci máme v sebe lásku. Len je jednoducho uzamknutá a my musíme nájsť spôsob, ako ju vypustiť.*“

Vyrypajev dobre pozná súčasného človeka. Toho, ktorý žije v igelitke, ďaleko od Boha. Toho znečitliveného pôžitkára, ktorý nárazovo prepadá záchvatom spirituality. Ktorý uteká do instantného raja prostredníctvom ľahko dostupnej ezoteriky a rozmanitých, často neviditeľných drog. Pripadne odovzdáva svojho ducha do mediálnych rúk. Prijíma nimi nastavené hodnoty a životné ciele. Reprodukuje zvonku určované šťastie. Materialistický imidž šťastia. Napríklad prežiť tento život pekne a bezbolestne, zhmotniť jeho kapitál, vyhnúť sa omylom. To by sme vraj mali chcieť.

Ked' hľadáme útočisko a potrebujeme uťaviť svojej duši, navrátiť sa k obyčajnej, chudobnej vieri v niečo väčšie než my, najskôr narazíme na sprofanované spirituálne návody. Ako sa dostať k vieri čo najľahšie? Zázrak však nie je atrakciu a viera neslúži na plnenie našich prianí. Vyrypajev je v tomto nekompromisný. Ním napísané šťastie je krehké a hlboké. Začína nečakane. Často sa zjaví na úplnom ľudskom dne, na zdanlivej plytčine a trvá tak dlho, ako dľho sme schopní odolávať nutkaniu vzdať to. V pekle predsa nemožno zotrvať, peklem treba len pokojne prejsť.

Vyrypajev neakcentuje otázku, či existuje Boh, ani čo je Boh a už vobec nie, komu Boh patrí. Táto polemika je bezpredmetná oproti otázke, ako ďaleko sme od prirozenosti Boha. Je nedostupný alebo je našou súčasťou? Je Boh kontaktom, pohybom, centrom či vesmírom? Tajomstvom, ktoré bytosťne potrebujeme?

Vyrypajev zo všetkých síl nadvázuje kontakt s týmto tajomstvom a zámerne sa vyvaruje jednoznačným odpovediam. Odpustí mu to súčasný racionalistický človek? Hlboké, ambivalentné duchovné hľadanie sme vytiesnili. Namiesto toho očakávame mechanického sprivedovcu vierou. S predplateným výsledkom. Lenže duchovná pravda nedokáže existovať bez tajomstva. Nie je lineárna a nie je ani extrémna. Akýkoľvek fundamentalistický výklad prináša len ďalšie utrpenie a izoláciu. Akýkoľvek predstava šťastia bez prekročenia seba samého je ilúziou.

predstavenie vedie

Katarína Škerenčáková

technické zabezpečenie inscenácie

pod vedením **Juraja Špaleka** realizovali

svetlá **Jakub Smolinský, Juraj Špalek**

zvuk **Luboš Tomaščík**

stavba scény **Rastislav Pojtek**,

Jozef Lopušan, Ján Štubňa

garderóba **Erika Gerecová**,

Slavomíra Olejková

riaditeľ divadla **Anton Šulík**

umelecký šef **Eduard Kudlák**

šéfka výpravy **Eva Kudláčová-Rácová**

grafický dizajn **Marcel Benčík**

bulletin zostavila **Lenka Garajová**

osoby a obsadenie

Emmy Iveta Pagáčová

Kryštof Michal Tomasy

Charlie Ján Dobrík

Monika Ivana Kubáčková

Autorské práva k dramatickému textu zastupuje

Aura – Pont s. r. o., Veslařský ostrov 62 147 00, Praha 4.

Najcitateľnejšie sa ľudský duch stretáva s božstvom v okamihu kontaktu. Medzi mnou a tebou. Medzi mnou a tou časťou mňa, ktorá kričí alebo mlčí. Medzi dvomi rozdielmi, ktoré túzia dospieť k jednote. Božský princíp je prítomný vtedy, keď je podmienkou skutočného porozumenia vykročenie vpred. Vykročenie zo seba, mimo priestor, ktorý je nami skrotený a ovládaný. Každý pohyb je však prejavom sily. Možno preto sa ho bojíme. Volajme tento nevyhnutný pohyb láska a opýtajme sa, či komunikujeme v láske. Medzi mnou a tebou. Medzi mnou a tou časťou mňa, ktorá sa láske vzpiera.

Hľadať duchovné hodnoty v spoločenstve jednotlivcov, v dobe náboženskej neznašanlivosti či naopak ľahostajnosti, vyžaduje paradoxne veľký krok do seba. Túžba po spektakulárnych zážitkoch a silných emóciách prehluší drobné volanie ducha. Vieme ešte vnímať jemné vibrácie neustále prebiehajúceho pohybu a komunikácie okolo nás? Vyrypajev otriasa vnútorným svetom svojich postáv, aby ich prebral z umelohmotného spánku. Aby ich vrhol do prázdnia, v ktorom budú schopné pocítiť drobné rezonancie. Vo vnútornom tichu zisťovať, čo znamená byť skutočne naplnený.

Vyrypajev ráta a vedome pracuje so spirituálnym dlhom, ktorý naša pretechnizovaná a odosobnená civilizácia prezíva. Tam, kde by sme mohli autora podozrievať z naivno-fantazijných úľetov o hovoriacich delfínach a bytostíach z inej galaxie, musíme pocítiť vlastnú zbraň namierenú proti nám. Ak akceptujeme rýchle riešenia, desaťbodové návody na šťastie a silu zle preloženej východnej mantry, prečo neakceptovať delfína, modrú bodku a bytosť z inej galaxie? Vyrypajev len prezlieka zanedbávanú časť našej duše do zvláštnych obrazov. Nevadí, že sú to možno märne a možno sploštené pokusy pomenovať vesmír, Boha, Tao, princíp, jednotu. Stále je to sprítomňovanie sily, ktorá oživuje telo z mäsa a kostí a doslova ho pudí k životu. K potrebe milovať, komunikovať, prejavovať sa vo svojej jedinečnosti.

Klíčovým momentom je pre Vyrypajeva kríza. Sekunda, v ktorej sa krehká štruktúra šťastia zlomí, aby cez jej prasklinu vytryskli všetky podstatné otázky. Podstatné otázky si totiž nekladieme, keď je nám dobre. Nás civilizovaný svet, cez všetky svoje traumy a problémy, neustále navodzuje pocit, že je dobre. že nám musí byť dobre. že v pocite komfortu nachádza telo i duša najväčšie potešenie. Duša však nie je len modrá bodka, ktorú môžeme vypnúť a zapnúť, kedy sa nám to hodí. Je to priestor, ktorý začína, keď do modrej bodky vstúpime. Keď urobíme niečo, čo je zdanivo nemožné. Vo chvíľach, keď je nemožné netrpieť, keď je nemožné nelúbiť. Nemožné necítiť. Duša túži po tom, aby bola živá, aj za cenu bolesti a utrpenia. Preto sám autor neustále posiela dušu svojich postáv na cestu hľadania za hranicami. Prítomnosť na tejto ceste zohráva rolu večnosti. V prítomnom okamihu nie je čas myslieť, nie je čas ľutovať a plánovať. Je len autentická potreba cítiť a byť. Na nič iné nie je čas. Je len teraz. A teraz. A teraz. V krehkom teraz Ivan Vyrypajev kladie večné otázky.

Já a Ty

Občas, když se člověk zděší odcizení mezi já a světem, začne uvažovat, že by se mělo něco dělat. Jako když tě ve zlé noční hodině trýzní živý sen – hradby se rozpadly a propast kříčí – a ty si uprostřed své trýzně uvědomuješ: je tu ještě život, musíš se jenom k němu probít, ale jak! Tak se děje člověku v hodinách přemítání – chvěje se, rozvážuje a nezná směr. A snad jej přece jenom zná, v utajeném koutě své bytosti, kde sídlí nemilované vědění hlubin: snad zná směr obrácení, které vede přes oběť. Ale on zavrhuje toto vědění. Mistično nemůže odolat elektrickému slunci.

Přivoláva na pomoc myšlenku, které – právem – velmi důvěřuje. Ta má zase všechno napravit. Je přece vysokým uměním myšlenky namalovat spolehlivý, a dokonce věrohodný obraz světa. A tak člověk říká své myšlence: Pohled na toto strašné stvoření s krutýma očima, které je tu rozloženo – není to totéž stvoření, s nímž jsem si kdysi hrál? Víš ještě, jak se na mne tenkrát právě téma očima smálo, a že byly dobrativé? A pohled na mé ubohé já – přiznám se ti: je prázdné, ať do sebe vkládám cokoli – zakoušeje a užívaje – nemůže je to naplnit. Nechceš dát zase všechno do pořádku mezi mnou a jím, aby upustilo do svého chování a já se uzdravil? A úslužná a dovedná myšlenka maluje se svou proslulou rychlosí dvě řady obrazů, na pravou i levou stěnu.

Na jedné je vesmír. Z hvězdného víru se vynořuje malá Země, z pozemského hemžení se vynořuje malý člověk, a nyní ho dějiny nesou dálé dlouhými věky, aby vytrvale znovu stavěl mraveniště kultury, která rozšlapávají. Pod touto řadou obrazů je napsáno: Jedno a všechno.

Na druhé stěne je zobrazena duše. Přadlena přede obéžné dráhy hvězd, život tvorů a dějin celého vesmíru, to všechno je předeno z jediného vlákna a nenazývá se to už hvězdami, tvory a vesmírem, nýbrž představami, prožitky, duševními stavami. A pod touto řadou obrazů je napsáno: Jedno a všechno. Kdykoli se pak člověk napříště zděší odcizení a svět v něm vzbudí úzkost, vzhledne vpravo nebo vlevo a spatří obraz. Tu vidí, že já tkví ve světě a že vlastně vůbec žádného já není, takže svět mu nemůže nijak ublížit, a uklidní se. Nebo vidí, že svět tkví v já a že vlastně vůbec žádného světa není, takže mu nemůže ublížit, a uklidní se. Ale přijde i chvíle, kdy člověk vzhledne a uvidí v jediném zablesknutí oba obrazy najednou. A tu se ho zmocní ještě hlubší zděšení.

Zdroje: Romana Štoková-Maliti. „Potrebujeme sa zbavovať strachu“. In KOD, roč. 10, 2016, č.5, s. 57-63.

Martin Buber. Já a Ty. Kalich, Praha, 2005, s. 100-102